

и частно на Англия още въ началото на войната. Три дена по-късно руското правителство заявило на лондонския кабинетъ, чрезъ графъ Шувалова, че Русия счита прѣминаването на военни кораби прѣзъ Босфора и Дарданелитѣ, като интернационаленъ въпросъ, слѣдователно тя, Русия, нѣма абсолютно никакво намѣрение да отказва правото на Европа да вземе участие въ неговото разискване.

Каква по-голяма гаранция Русия би могла да даде на Англия отъ тая да не констатира извоюваното право на европейскитѣ държави да се бъркатъ въ работитѣ на османската империя и да почита английскитѣ интереси въ Азия и Цариградъ? Ние казахме извоювано право, но трѣбва да имаме прѣдъ видъ, като проникваме въ интернационалнитѣ отношения между европейскитѣ държави по отношение на источния въпросъ, че никакъвъ принципъ, освѣнъ оня на интереса, не оправдава Европа, нито спечеленото ѝ право на настойничество въ Турция. Тамъ кждѣто се прѣслѣдватъ и избѣгватъ условията за правосудие, тамъ нѣма никакви слѣди отъ разумна политика, а щомъ като тази политика е основана на интереситѣ повече, отъ колкото на справедливитѣ побуждения, то и резултатитѣ отъ нея сж едно зло, което трѣбва да се прѣслѣдва.

Рускитѣ държавни мъже подиръ кримската война започнали да гледатъ по-друго яче на балканския въпросъ и въ друго направление да тълкуватъ Кючукъ-кайнарджиския трактатъ; рускитѣ мислители по-вѣщо прониквали въ тайнитѣ на този полуостровъ и въ причинитѣ, които постепенно водѣли къмъ разлагане великата едно врѣме османска империя. Принципитъ на расовото, национално и религиозно освобождение на народитѣ на Балканския полуостровъ започва да прониква по-дълбоко въ руската политика. А Русия срѣщала на всѣкждѣ Англия. Нѣма, слѣдователно, да ни бже трудно, като виждаме усилията, които Англия прави да създаде европейски въпросъ отъ ония, които далечъ не сж европейски. Справедливо пише единъ френски дипломатъ въ случая: „Англия иска да насили една отворена порта“.